

tú hevur hug at taka fram, sum tú kanska ert serliga nøgdur við?

— Ja, tað størsta málið ella tann størsta roðin av málum, sum eg haldi hava havt stóran týðning, er tann viðgerð, fiskirættindasurningarnir hava fingið. At man í einari breiðari og sterkari samgongu, hevur verið førur fyri at reka tann neyðuga politikkinn, sum kanska í summum førum hevur verið ópøpulerur og ikki hóskaði øllum, men sum var neyðugur. Ein politikk, sum samsvaraði við ta samráðingarinju, sum útstungin var frammanundan, og sum samsvaraði við tey internationalu samtøkini við fiskimarknýttingum. Og ein politikk, sum í kraft av, at Føroyar hava kunnað samráðstórt sæð sum eitt sjálfstøðugt land, men samtundis hava kunnað nýtt tann fyrmin, sum lá í, at vit kundu standa úttan fyri Felagsmarknaðin, men innan fyri ríkið. Hetta hevur fingið okkum í ta frægast møguliga internationalu støðuna. Hetta hevur verið tað størsta málið hesi árin. Men hetta eru mál, sum eru merkt av teimum treytum, sum tíðin setir, viðurskiftini í øðrum londum seta.

Onnur mál av stórum týðningi

— Tað eru ikki bert fiskirættindi, sum hesi fyra árin hava verið á skránni í Tinganesi.

— Nei, eisini onnur mál, sum eru meira principiel, ikki bert í teirri løtu, tey verða viðgjørð, men til allar tíðir, hava eisini verið uppi. Mál, sum eru meira óheft av teirri internationalu gongdini, men sum hava serligan principiell politiskan týðning í okkara landi og varandi. Her hugsi eg fyrst og fremst um, at vit hava fingið stovnstett ein landsbanka at vit hava fingið eina sjúkradagpeningaskipan fyri tímalent, eina skipan, sum veitir tímaløntum trygd undir sjúku. Hetta hevur einki við arbeiðsloysistrygdarskipan at gera, men tryggjar teimum, sum mugu vera heima vegna sjúku, o.t. úrtøku.

At vit hava tikið eitt risastig fram ímóti tí sosiala máli, sum er at veita øllum møguleika til at seta búgv, er eisini eitt av stórmálum. At vit hava framt eina rættvisari skattaskipan, eina sokallaða bruttoskattaskipan við fóstum frádráttum, har øll henda spekulatiónin í holum og frádráttarmøguleikum í teirri gomlu

skattalógini verður burturtikin, er nakað, ein kann vera sera væl nøgdur við. Serliga, tá ein hugsar um, at tað er eitt stig ímóti tí, sum er uppi í tíðini, nevniliga samtiðarskatti ella kelduskatti.

At tað hevur verið møgult í samvinnu ímillum tað almenna og privat at fáa framt ein

andi viðvíkjandi samgongusamráðingunum í 1974, so sær ein, at javnaðarflokkurin hevur eydnast at fáa rættuliga nógv við, sum ikki hevði verið møgult í øðrum samgongum.

Men tað, sum skuldi fram viðvíkjandi fiskiveiðirættindum og fiskimarknýtting, tað er

vil ikki siga piskur, men hevur hingið yvir flokkunum eins og ein skylda yvir fyri almenninginum. Ein skylda at visa, at flokkarnir høvdu sett sær fyrir at loysa hesi mál. Eg meti tað sum ein fyrmin fyri samarbeiðið og fyri lóg-gávuvarbeiðið og fyri fjøldina sum heild, at tann setningur, sum hetta stýr-

nærkast vit nærri og nærri málinum.

Tað er jú tann munur á socialistiskum flokkum og øðrum, at meðan aðrir heldur hava lyndi til at tvihalda um tað verandi, so hevur javnaðarflokkurin hug alla tíðina at ganga fram eftir móti einari betri, broyttari og meiri rættvisari samfelagsskipan. Hetta er tann lyndismunur, sum liggur í javnaðarpolitikki og borgarligum politikki. Sum sagt eru vit nøgdur við, at vit hava kunnað tikið nøkur stig fram ímóti eini betri og rættvisari samfelagsskipan.

Um javnaðarflokkurin verður við í einari komandi samgongu, avgera veljararnir. Tað er helst so, at allir flokkar viðurkenna, at javnaðarflokkurin hevur hegni til at fyriskipa samarbeiðið og at nógvir flokkar rokna við, at í einum komandi samarbeiði, har er javnaðarflokkurin aftur — har tekur hann aftur við leiðsluni. Men tað er heilt givið, at javnaðarflokkurin bert ger tað, um hann hevur so mikið av styrki aftanfyrir seg, at hann veit, at hann kann seta sær spor í eini komandi samgongu. At hann veit, at hann kann førka samfelagið enn eitt vet fram móti einum betri samfelag. Tað ger hann bert, um veljararnir ikki automatiskt rokna við at javnaðarflokkurin er har, men gera sær greitt, at skal hann vera har, og skal hann taka leiðslu, ja, so skal hann eisini hava undirtøku, og helst ikki minni undirtøku enn hann hevði frammanundan.

Javnaðarflokkurin altíð tað hann gevur seg út fyri at vera

— Tað hevur verið skrivað í Dimmaleitning um nakað, teir nevna sambandslandsstýrið. Tað verður sagt, at javnaðarflokkurin tá var meira sambandskur og borgarligur. Tað sama, sum núverandi samarbeiðspartnarar søgdu um hann, tá teir sótu í andstöðu. Er tað nakað um, at javnaðarflokkurin í dag er meira socialistiskur og minni sambandskur enn hann var í samvinnu við sambandsmenn?

— Nú haldi eg, tað er nokkso burturvið at kalla nakað sambandslandsstýri. Í Føroyum hava vit bert havt sambandslandsstýri frá 1950—58. Ta tíðina minnst tey flestu ógvuliga væl — og ikki fyri tað góða. Síðani hava vit havt fyra javnaðarlandsstýri, og eitt sokallað sjálfstýrislandsstýri. Eg haldi, tað er nokkso nasadjarvt at kalla eitt lands-

stýri undir javnaðarleiðslu, har sambandsflokkurin hevur verið uppi í, fyri eitt SAMBANDS-LANDSTÝRI. Tað er nakað av tí sama reypinum, sum tjóðveldisflokkurin leggur út við í løtuni. Men vit hava havt hesi javnaðarlandsstýri. Tey hava verið hvørki meira ella minni socialistisk enn tey eru nú. Heldur ikki meir ella minni sambandskur enn núverandi. Javnaðarflokkurin er altíð hann, hann gevur seg út at vera.

Gongur inn fyri heimastýrislógini

— Javnaðarflokkurin er flokkur, sum gongur inn fyri heimastýrislógini — ikki bara á pappirinum, men eisini í verki. Gongur inn fyri at útfylla teir karmar, sum eru settir í heimastýrislógini. Og javnaðarflokkurin virkar og hevur altíð virkað sum ein sosialdemokratiskur flokkur, sum meinar at almenna eftirlitið við vinnulivinum skal vera sterkt. Tann almenna undirtøkan, medvirkanin í vinnulivinum skal vera sterk. Medavgerðarrætturin hjá teimum, sum virka í vinnuni, skal standa frammalaga. Medognarrætturin hjá teimum, sum virka í vinnuni, skal vera skrásettur, skal gerast veruleiki meir enn nú. So javnaðarflokkurin er einki broyttur í hesari samgonguni í mun til aðrar samgongur. At siga annað, er at reingja veruleikan. Eins og sambandsmenn í dag misnýta navn Petur Mohr Dams til at siga, at tá var samarbeiðið so gott. Tá var eingin ósemja. Ongin politiskur skilnaður. Eins misvisandi er tað, at teir í dag siga, at javnaðarflokkurin er vorðin kommunistiskur, ateistiskur, loysingarflokkur. Lesur ein tað, sum sambandsmenn hava sagt um Petur Mohr Dam í sinari tíð og tað, Petur Mohr Dam hevur sagt um sambandsmenn, so sær ein, at har var ein gjógv ímillum. So hetta er nakað av einum søguligum og politiskum falsum, at siga at grundsjónarmið, grundstøði javnaðarflokksins er broytt í mun til, tað tað var.

Javnaðarflokkurin byggir, sum eg havi sagt so ofta, á sama frælsa grundarlag, sum allir sosialdemokratiskir flokkar í vestrheiminum, i Australia og New Zeelandi hava bygt á tey seinastu 100 árin, endar Atli Dam.

Annar partur av samrøðuni kemur mikudagin, og tá verður nomið meira við týðningarmestu málini, sum framd eru í hesum valskeiðinum.

Á sosiala økinum er tað risastigið tikið, at lættari verður nú at fáa tak yvir høvdið

bygdameningarpolitikk, har virki eru bygd á plássum, har einki arbeiði var frammanundan. Tað eru, sum kunnugt, fleiri smá flakavirki og onnur idnaðarvirki bygd og nøkur eru undir bygging, og onnur eru í umbúnað. At henda samvinna millum privat og alment initiativ hevur kunnað sett so góðar fruktir hesi árin, er eisini nakað, ein kann vera sera væl nøgdur við. Javnaðarflokkurin, ið hvussu er, við at virkni hava fingið hesi árin, tað almenna er komið uppi og sett pening í næstan øllum førum. Og tað hevur mótprógvað teim borgarligu pástandunum um, at har tað almenna er uppi, gongur tað av skriðuni til. Her er jøvurimóti fært prógvið fyri, at tá tað privata ikki røkkrur, og tað almenna kemur upp í, tá kann veruliga nakað fáast av skafti.

Vit kunnu eisini vera nøgdur við, at tað er eydnast, ma., men ikki bara, við hjálp av eini nýggjari prislóggávu at tálma prívøkstrinum. Vit hava havt munandi minni prívøkstur hesi árin.

At tað er eydnast at veita øllum sama endurgjald fyri prishækking, uttan mun til, um ein hevði høga løn ella lága. At lærlingum eru veittar betri lønarsemdir. At útróðrar- og fiskimenn eru veittir tryggari og hægri prísir, soleiðis at úrtøkurnar á sjónum eru munandi hægri enn frammanundan. Alt hetta eru viðurskifti, ein kann vera sera væl nøgdur við.

Um ein blaðar í teimum notatum, eg havi liggj-

tað, sum vildi hent, uttan mun til, hvør samgonga varð skipað, og tað, sum er hent av broytingum í viðurskiftunum við Danmark, er samtundis tað, sum vildi hent, uttan mun til, hvør samgonga kom til. Tá eg sigi hetta, so er tað, tí ein skal minnst til, at teir sokallaðu sjálfstýrisflokkarnir aftaná seinasta val høvdu meiriluta og tí settu ávisar treytir. Men teir høvdu lítlan hug at ganga saman.

Javnaðarflokkurin kundi tí seta upp trý mál, sum hann legði fyri allar flokkar, eisini sambandsflokkinn, og tey sjálfstýrismál, sum hann helt seg kunna ganga við til. Bæði tí løtan var komin og tí tað var í tráð við stevnu-skrá flokksins. Tað færdi so við sær, at hinir flokkarnir í staðin fyri at yvirtaka skúlan o.a., gingu við til at samskipa skúla-fyriritingina undir føroyskari leiðslu.

Alment samgonguskjal

— Tit almannakunn-gjörð samgonguskjal. Hevði hetta nakran týðning?

— Líkindini at gera nakað við tey sokallaðu stórmálina á lóggávukommun vóru frægari undir hesum landstýrinum — av tveimum orsökum. Fyrst, tí flokkarnir høvdu fingið nøkur principiell mál við í samgonguskjalið. Síðan av tí at hetta skjal varð almannakunn-gjört fyri fyrstu ferð, hevur tað virkað eins og, eg

ið setti sær fyrir at fremja, kenna fólk, og flokkarnir hava áttikið sær hesa skylduna alment.

Socialistiskur undirtóni?

— Tað varð sagt undir viðgerðini av lógmansrøðuni, at eitt umboð fyri samgonguna metti, at undirtónin hevði verið heldur socialistiskur. Kunnu vit hugsa okkum somu samgongu aftaná valið, har lógmaðurin eitur Atli Dam við sama undirtóna, sum hann sigst hava verið seinastu fyra árin?

— Eg veit ikki, um tað ber til at siga, at undirtónin hevur verið socialistiskur. Javnaðarflokkurin hevur verið í hesi samgongu. Hann hevur sett sær sini spor í henni, og vit eru nøgdur við hesi spor. Um aðrir samgongumenn eru misnøgdur við hetta, so mugu teir bara gera sær greitt, at hetta var tað avtalaða frammanundan. Og eg hugsi, at borgarligir flokkar tverri kunnu vera væl nøgdur við, at vit hava livað í einari tíð, har høvudsmystríð í samfelagslivinum sum heild er liberalistisk. Hetta eru treytirnar hjá javnaðarflokkum sum arbeiða sum minnilutastjórnir. Men, sum sagt, eg eri nøgdur og treytirnar fyri einum hvørjum komandi samarbeiði, sum javnaðarflokkurin er við í, er, at javnaðarflokkurin fær møguleikar at seta sitt merki á tað samarbeiði, sum fara skal fram. Tí á tann hátt